

๖

ไ้ร่มธรรมเนียมพ่อแม่ครูอาจารย์

หลวงปู่เสาร์ กนตสีโล

หลวงปู่มน ฐิตโต

๖.๑ กัมมัฏฐานล้านนา

ท่านให้ความเคารพต่อพ่อแม่ครูบาอาจารย์ที่เป็นศิษย์สาย หลวงปู่เสาร์ กนตสีโล หลวงปู่มน ฐิตโต ที่พระบูรพาจารย์ทั้งสองได้อบรมศิษย์ททายาทธรรมไว้ทั้งภาคอีสานและภาคเหนือ เป็นโอกาสของหลวงพ่จะได้ตามรอยและรับการอบรมจากสายธารธรรมในแต่ละภูมิภาค ในจังหวัดทางภาคเหนือ ดูจะเป็นที่ซึ่งหลวงพ่พอใจตรงค้หาความสงบสงัดมากกว่าถิ่นอื่น เพราะบริบูรณ์ด้วยป่า ด้วยเขา ด้วยถ้ำ เจือมหิน โคนไม้มากที่สุด เชียงราย เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เลย แม่ฮ่องสอน เป็นอาทิ รองลงมาก็เป็นตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นดินแดนบูรพาจารย์และอุดมด้วยป่า ด้วยเขา ด้วยถ้ำ เจือมหิน โคนไม้มากเช่นกัน หากสำหรับหลวงพ่ผู้เป็นคนภาคเหนือ ย่อมรู้สึกคุ้นกับอากาศอันหนาวเย็นของภาคเหนือมากกว่า แต่ก็หาโอกาสไปกราบครูบาอาจารย์ทางภาคอีสานบ่อย ๆ

ที่เชียงใหม่ ท่านก็ได้มีโอกาสกราบครูบาอาจารย์หลายองค์ เช่น หลวงปู่แหวน สุจิณฺโณ ณ ดอยแม่ป๋ง อำเภอฟ้าว หลวงปู่ตื้อ อจลธมโม วัดป่าอาจารย์ตื้อ อำเภอแม่แตง หลวงปู่สิม พุทธาจาโร วัดถ้ำผาปล่อง อำเภอเชียงดาว เป็นต้น สำหรับหลวงปู่แหวนนั้นดูจะเมตตาพระหนุ่มน้อยอ่อนพรรษาผู้นี้อย่างมาก หลวงปู่

หลวงปู่แหวน สุจิณฺโณ วัดดอยแม่ปิ้ง อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

(จากขวา) หลวงปู่แหวน สุจิณฺโณ หลวงปู่หนู สุจิตฺโต และหลวงพ่อ

หลวงปู่สิม พุทธาจาโร วัดถ้ำผาปล่อง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

หลวงปู่สิม พุทธาจาโร กับหลวงพ่อ

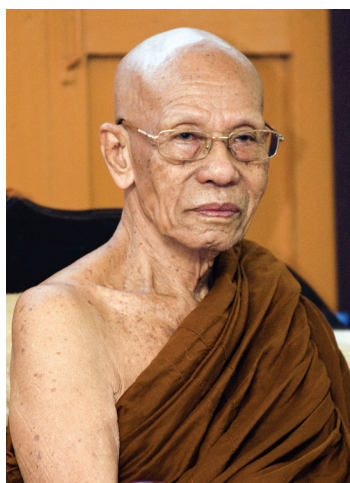

คงจะพิจารณาเห็นลักษณะพิเศษของศิษย์ซึ่งจะต้องบำเพ็ญบารมีต่อไปอีกแสนเนิ่นนาน ท่านจึงเรียกหาด้วยชื่ออันแสดงลักษณะนั้นอย่างเมตตาเอ็นดู การใดควรอนุเคราะห์ ควรสั่งสอน ท่านก็ไม่รีรอที่จะอนุเคราะห์ที่จะสั่งสอน แม้วัยของท่านจะสูงยิ่งแล้ว ทำให้หลวงพ่อรู้สึกซาบซึ้งเคารพรักหลวงปู่อย่างที่สุด

ในระยะนี้เอง ท่านยังได้ร่วมปฏิบัติธรรมกับพระคุณเจ้าท่านทั้งหลายที่ไปศึกษาธรรมะกับหลวงปู่แหวน และหลวงปู่สิม เช่นเดียวกัน ได้แก่ หลวงปู่แสง จันทโชโต หลวงปู่คำบ่อ จิตปญโญ หลวงปู่บุญหนา ธรรมทินโน หลวงปู่ทองสุข อุดตรปญโญ หลวงปู่ประสิทธิ์ ปุณณมากโร หลวงปู่กวาง โกสโล เป็นต้น

หลวงปู่แสง จันทโชโต

หลวงปู่คำบ่อ จิตปญโญ

หลวงปู่บุญหนา ธรรมทินโน

หลวงปู่ทองสุข อุดตรปญโญ

หลวงปู่ประสิทธิ์ ปุณณมากโร

หลวงปู่กวาง โกสโล

๖.๒ แดนอีสานถิ่นบูรพาจารย์

ที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ท่านรักเคารพเทิดทูนด้วยความสนธิใจจริง ๆ ทุกองค์ ไปกราบทำนัสการท่าน ฟังโอวาทคำสั่งสอนของท่านเป็นประจำ เช่น หลวงปู่เทสก์ เทสรังสี ซึ่งเป็นองค์หลักชัยในยุคนั้น หลวงปู่ชอบ จานสโม ซึ่งท่านได้กราบมาแต่ยังเป็นฆราวาส หลวงปู่อ่อน ถาวณสิริ หลวงปู่หลุย จันทสาโร หลวงปู่ขาว อนาลโย และ หลวงปู่มหาบัว ถาวณสมปนโน เป็นอาทิ

สำหรับ **หลวงปู่ขาว อนาลโย** นั้น หลวงพ่อยังได้สร้างวัดบนดอยบุษราคัมเหนือกว่านพะเยา ให้ชื่อ **อนาลโย** ถวายเป็นอนุสรณ์แต่หลวงปู่ขาว อนาลโย ดังจะกล่าวต่อไป

หลวงปู่เทศก์ เทสรังสี

หลวงปู่อ่อน ญาณสิริ

หลวงปู่ชอบ ฐานสโม

หลวงปู่หลุย จันทสาโร

หลวงปู่ขาว อนาลโย

หลวงปู่มหาบัว ญาณสมฺปนฺโน

สำหรับการไปจาริกภาคีอีสานนั้น มีสภธรรมิกที่เกื้อกูลท่าน คือ **หลวงพ่ोजันดี เขมปญโณ** ซึ่งหลวงพ่อไพบูลย์จะกล่าวเสมอว่า

“ที่เราได้ลงไปทางภาคอีสานและได้กราบไหว้ครูบาอาจารย์ต่าง ๆ นั้นก็ด้วยอาจารย์จันดีพาไป ซึ่งพออาจารย์จันดีได้ละสังขารก็แทบจะไม่ได้ไปภาคอีสาน ท่านอาจารย์จันดีเป็นผู้มีอริยาศยดี”

๖.๓ ยากลำบากกับหลวงปู่อดม ภาณโรโต

หลวงพ่อได้พบกับหลวงปู่อดม ภาณโรโต ครั้งแรกที่วัดป่าสำราญนิवास ขณะนั้นหลวงปู่หลวง กตปุญโณ ยังเป็นประธานสงฆ์ และได้รู้จักกับหลวงพ่อไพบูลย์ในคราวนั้น หลวงพ่อได้ชวนหลวงปู่อดม ไปบริเวณที่ดอยต็อก แล้วก็จากกันไปจนไปพบกันอีกครั้งที่วัดป่าอาจารย์ต้อ อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่

หลวงพ่อได้ชวนหลวงปู่อดมจาริกมากราบ หลวงปู่แว่น ธนปาโล วัดถ้ำพระสบาย อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง และหลวงปู่หลวง กตปุญโณ วัดป่าสำราญนิवास อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง เมื่อหลวงปู่อดมได้ฟังธรรมะจากครูอาจารย์ทั้งสองแล้ว หลวงปู่อดมและหลวงพ่อก็ได้กราบลาครูอาจารย์ ซึ่งหลวงปู่หลวงอนุญาต แต่ขอให้กลับมาให้ทำงานของวัดป่าสำราญนิवासด้วย โดยหลวงปู่หลวงได้ระบุ เวลาของการจัดงานวัดไว้ให้กลับมาทัน ซึ่งท่านทั้งสองรับปาก

ได้เริ่มออกเดินทางร่วมกันจากลำปาง ไปแพร่ น่าน อุตรดิตถ์ เพชรบูรณ์ ฯลฯ ไปแบบคำไหน ก็จำวัดที่นั่น

แต่ก็มาประสบกับความลำบาก อันเกิดจากความสำคัญผิดของชาวบ้านแห่งหนึ่งที่จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่เข้าใจว่าพระป่าพระธุดงค์ฉันเจ จะฉันเฉพาะขนมมนมเนย ไม่ฉันอาหารและเนื้อสัตว์ พอไปบิณฑบาตวันใด ก็ได้แต่ขนมไม่เคยได้อาหารเลย

หลายวันผ่านไปฉันข้า ๆ อย่างเดิมก็ทนไม่ไหวเหมือนกัน เลยตกลงเส้นทางการบิณฑบาตจากที่เคย บิณฑบาตด้วยกันทำให้ได้ของเหมือนกัน แต่ถ้าแยกกันไปอาจจะได้ของไม่เหมือนกัน เป็นแบบนี้ก็ต้อง “ไปกันคนละทางนะพวกรี้”

แต่พอกลับมาเตรียมจะฉันร่วมกัน ก็ยังได้ขนมเหมือน ๆ กัน หลวงพ่อไพบูลย์ได้บอกกับหลวงปู่อดม ทำให้รับสภาพร่วมกัน “ท่านฉันข้า ๆ นะ เคี้ยวให้แหลกละเอียดแล้วค่อยกลืนก็อร่อยดีเหมือนกัน”

ท่านทั้งสองพำนักอยู่ตามวัดร้างในจังหวัดเพชรบูรณ์ที่มีอยู่จำนวนมาก พอมาพักอยู่ชาวบ้านในพื้นที่ ก็ดีใจ นิมนต์ให้อยู่นาน ๆ แต่ก็บอกเหตุผลว่าไม่สามารถอยู่นาน ๆ ได้ เพราะมีกำหนดจะต้องไป กลับไป ช่วยครูอาจารย์ แต่ก็อยู่ให้ได้ประมาณ ๒ เดือน ก็ลาญาติโยมกลับขึ้นเหนือ

หลวงพ่ोजันดี แชมปญโญ ท่านพุทธทาส อินทปญโญ

พระอาจารย์วัน อุตตโม

หลวงปู่สมชาย จิตวิริโย

หลวงปู่แสง จันทโชโต

หลวงปู่บุญฤทธิ์ ปณฺฑิตโต

หลวงปู่จาม มหาบุญโณ

ระหว่างการเดินทางกลับ ช่วงจังหวัดเพชรบูรณ์-อุดรดิตถ์ หลวงพ่อไพบูลย์เกิดเป็นแผลที่เท้า บวมเจ็บอย่างรุนแรงจนเดินแทบไม่ไหว ท่านขอไม่เป็นภาระให้หลวงปู่อดม โดยให้เดินทางไปก่อนแล้วท่านจะเดินตามหลังไป แต่หลวงปู่อดมให้หลวงพ่อเดินนำไปก่อนประมาณ ๒-๓ กิโลเมตร และยังช่วยสะพายบาตรแบกกลดให้หลวงพ่อไพบูลย์ด้วย

แต่แล้วเมื่อมาถึงทางสามแพร่งแห่งหนึ่ง หลวงปู่อดมได้รื้อหลวงพ่อก็ไม่พบกัน จนใกล้ค่ำหลวงปู่อดมก็เลยเดินต่อเพื่อให้เจอหมู่บ้าน จนแล้ว ๒ วัน ๓ คืน ก็ยังไม่เจอกัน ได้สอบถามชาวบ้านจนไปพบโยมคนหนึ่งบอกว่า “มีพระรูปหนึ่งเมื่อคืนจำวัดพักอยู่ปากกล้วย”

หลวงปู่อดมจึงรีบเดินไป ก็พบหลวงพ่อบาปารไม่สบายด้วยพิษไข้จากแผลที่เท้า ได้ช่วยพยาบาลดูแลประคับประคองกันไปจนถึงถนนใหญ่ พอตีมีรถสองแถวจะไปทางเดียวกันได้นิมนต์ท่านทั้งสองขึ้นรถ แต่พอรถแล่น ๆ ไปก็มีผู้โดยสารค่อย ๆ เต็มรถ ด้วยความเกรงใจเจ้าของรถที่ควรจะมีรายได้จากสองที่นั่งนี้ ท่านทั้งสองจึงขอลงจากรถ อนุโมทนากับเจ้าของรถแล้วเดินเท้าต่อไปเรื่อย ๆ จนถึงวัดป่าสำราญนิवास ทนกำหนดงานที่หลวงปู่หลวงได้ขอให้ท่านทั้งสองมาช่วย จนเสร็จงานกราบลาครูอาจารย์จึงได้แยกจากกัน

๖.๔ ตอบแทนกรุณาคุณหลวงปู่เจริญ ญาณวฑฺฒโธ

ท่านได้จำพรรษาที่สกลนคร ณ ที่ซึ่งบัดนี้ คือ วัดสันตสิขาราม เป็นเวลา ๑ พรรษา แล้วกลับไป เชียงใหม่อีก วิเวกอยู่ที่ถ้ำปากเปียง และถ้ำผาปล่อง อำเภอเชียงดาว ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๑๑ ซึ่งขณะนั้น หลวงปู่สิม พุทธาจาโร ยังมีได้ไปอยู่ที่ถ้ำผาปล่อง

คราวหนึ่งท่านเดินธุดงค์ไปแม่ฮ่องสอน ขากลับผากบัจจัยที่มีผู้ถวายเป็นเด็กประจํารถ เพื่อเป็น ค่าโดยสารรถจากแม่ฮ่องสอน-เชียงใหม่ และสำหรับค่าเดินทางช่วงต่อไปด้วย ปรากฏว่าเด็กนั้นออกรถหนี พาเงินเช็ดไปด้วย ท่านไม่ทราบจะทำอย่างไร จึงต้องเดินกลับมาจนกระทั่งถึงเชียงใหม่ เป็นไข้ป่า อาการ หนักมาก แสบไม่เป็นสติสมปฤติ เซซังมาจนถึงวัด หลวงปู่เจริญ ญาณวฑฺฒโธ ที่ถ้ำปากเปียง หลวงปู่เจริญ ช่วยพยาบาลให้ยา ต้มข้าวกับเกลือให้ฉัน

หลวงพ่อรลึงถึงพระคุณหลวงปู่เจริญ ที่ช่วยให้ยาให้อาหารต่อชีวิตให้ คิดจะตอบแทนคุณ

จึงค้นได้ของสิ่งหนึ่งในยามเป็นกำไล ลักษณะเป็นทองรัตพาหาหรือตันแชน ก็ถวายหลวงปู่เจริญไป

ท่านเล่าย้อนถึงประวัติที่มาของทองรัตพาหา หรือกำไลวงนั้นให้ฟังว่า

สมัยนั้นท่านเป็นเด็กอายุเพียง ๘-๙ ขวบ มีคนป่วยคนหนึ่งเป็นโรคลักปิดลักเปิด หรือโรคเลือดออก ตามไรฟัน เที้ยวซัดเซพเนจรมาหาหมอติรักษาโรคของตน ปกติโรคนี้นี้ก็ไม่ร้ายแรงเท่าไร แต่ไม่ทราบว่า สำหรับภริยาคนนี้เป็นอย่างไร เลือดจึงออกไม่หยุด ไปรักษาที่ไหนหมอก็บอกศาลา บอกว่า รายนี้โรค ไม่มีวันหาย มีแต่ตายลูกเดียว

คนเจ็บก็ยิ่งตกใจ แกมาถึงบ้านโยมบิดาหลวงพ่อ ซึ่งเป็นหมอแผนโบราณ ขออาศัยรักษาตัวด้วย เล่าให้ฟังว่า เจ็บอย่างนี้ไปหาใครก็ไม่มีคนยอมรับรักษาผม ถ้าจะตายครั้งนี้กระมัง

โยมพ่อก็ปลอบใจ ไม่เป็นไรใจเย็น ๆ ของพรรคนี้นั้นหายได้ ทำใจให้สบายก็แล้วกัน อยู่กับพ่อที่นี้ก็ได้ ยามีกี่กินไป จะช่วยรักษาให้ ทำใจให้สบาย...คงหายแน่หรือกว่า

แกอยู่ด้วย โยมพ่อก็รักษาไป

ชายคนนั้นเป็นคนเจ็บที่หงุดหงิด อารมณ์ร้อน โกรธเก่ง ขี้บ่น บางครั้งไม่ได้ตั้งใจก็ด่าว่า แต่โยมพ่อ ก็ไม่ถือสา คงรักษาให้อย่างเมตตา หลวงพ่อเสียอีกที่จะทนไม่ได้ หากโยมพ่อก็ว่า ช่างเถอะลูก คนป่วยใช้ ก็หงุดหงิดอย่างนี้แหละ สงสารเขาเถอะ

คนเจ็บมีของอย่างหนึ่งที่รัก ทะนุถนอมมาก ห่อผ้าไว้ เดินไปไหนก็เอาติดตัวไปด้วย วันหนึ่งก็บอก กับโยมพ่อว่า เป็นของมีค่า ตัวได้มาจากถ้ำแห่งหนึ่ง แถวเชียงตุงหรือเชียงแสนก็จำไม่ได้ ผมขอฝากไว้กับพ่อ

วัดถ้ำปากเปียง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

หลวงปู่เจริญ ญาณวฑฺฒโน

ขอให้ช่วยเก็บไว้ด้วย ผมเชื่อว่าพ่อคงไม่เอาของผมหรอก เพราะเท่าที่สังเกตดู พ่อมีแต่เมตตาผม ให้ผมอาศัยอยู่กิน รักษาให้โดยไม่คิดเงินทองเลย

โยมพ่อก็ว่า พ่อไม่เอาหรอก จะเก็บไว้ให้

เก็บไว้ทั้งห่อผ้าเก่า ๆ นั้น จนกระทั่งวันหนึ่ง คนเจ้านั้นก็ตายลง ทางบ้านพ่อหมอกก็ต้องนำศพไปเผาจี๋ ตามประเพณีนิยม ก่อนตายได้ออกปากยกของมีค่าในห่อผ้าให้พ่อหมอกเป็นเครื่องบูชาคุณ เพราะตนเองก็ไม่มีญาติพี่น้องที่ไหนอีก

เมื่อโยมบิดามารดานำห่อผ้านั้นมาเปิดดู ก็เห็นเป็นกำไล หรือที่เรียกว่า ทองรัดแขน หรือทองรัดพาหาลักษณะเป็นวงใหญ่ คนโบราณคงมีรูปร่างใหญ่โต กำไลวงนั้นจึงใหญ่โต หนักมาก มีอักขระเขียนไว้เต็มบนยอดตรงกลางมีพลอยหัวแหวน ๓ เม็ด

ต่อมาโยมพ่อก็มอบให้หลวงพ่อบานเถื่อนว่าเป็นของที่พ่อให้ เป็นตัวแทนของพ่อ พ่อบอกว่าเป็นของโบราณศักดิ์สิทธิ์ ท่านไปไหนก็เก็บไว้กันยาม หอบไปด้วยเสมอ

ในใจคิดว่า ของนี้เป็นของโบราณ อยู่กับเราก็ไม่เป็นประโยชน์อะไร เราเป็นพระสงฆ์องค์เจ้าไม่ต้องการเครื่องประดับเอาไปทำอะไร สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เราก็มียะ พุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นสรณะที่พึ่งอยู่แล้ว

ใจคิดอยากจะสละให้ไป แต่ก็ยังนึกว่า จะต้องหาโอกาสอันเหมาะสม บุคคลอันเหมาะสมสมควรรับให้ได้เสียก่อน

แล้วก็คิดขึ้นมา เวลาเราเดินธุดงค์ไปพบคนทุกข์ คนยากจนอาภัพใจอย่างไรรู้ตาม หากเขาพิจารณาตัว ว่า ท่านมีอะไรจะให้ผมช่วยท่านได้บ้าง ประสงค์อะไร จะให้ช่วยเหลือโดยไม่เหลือวิสัย ผมยินดีจะพิจารณาช่วย ขอให้ได้ฟังเพียงแค่นี้ ก็จะชื่นใจ ของชิ้นนี้ก็จะให้เลย

เดินธุดงค์ไป ๔-๕ ปี ก็ไม่มีใครเสนอตัวอย่างนั้นเลย

กำไลนี้แปลกอยู่อย่างหนึ่ง เวลา ๒ ยาม ทำวัตรทำวากับหมู่พวก หรือทำวัตรเสร็จแล้ว หรือกำลังพูดคุยกับเพื่อน ๆ ก็ตาม ท่านเล่าว่า พอถึง ๒ ยาม จะต้องมีอะไรมาบังคับจิตใจให้กลับที่พักเข้าที่ภาวนา

แล้วก็จะปรากฏการณ์เกิดขึ้นคล้าย ๆ ฝัน แต่ก็ประหลาดเป็นฝันที่ข้าพเจ้าทราบดีว่าเกี่ยวข้องกับภาพและเสียงเหล่านี้ กล่าวคือจะมีเสียงน้ำพุ เสียงน้ำในลำธารไหล เสียงในป่า ในปราสาทราชวัง บรรเลงเพลงอย่างไพเราะเสนาะหู มีร่างหญิงเจ้าของกำไลผุดขึ้นจากอุทยานกลางโขดหิน กลางภูเขาลำธาร แต่ละครึ่งที่ปรากฏภาพขึ้น จะเป็นภาพอันวิจิตรพิสดาร สวยงาม ยิ่งกับแดนวิมานบนสวรรค์

หนึ่งชั่วโมงพอดี จาก ๒ ยาม ถึงตีหนึ่งแล้ว ภาพนี้ก็จะหายไป

ต่อมาพระครูอีกองค์หนึ่งมาพัก หลวงปู่เจริญก็จะเอากำไลแขนวงนั้นถวาย

ก็เช่นเดิม วันรุ่งขึ้นท่านพระครูมีอารมณ์เสียแต่เช้า ด่าพระ ด่าเณร เอ็ดตะโรใหญ่ หลวงปู่เจริญ จึงล้มความคิด อยู่ไปคิดจะไปให้ใครก็ลืมเอาไปทุกครั้ง หลวงปู่เจริญเลยนำมาคืนหลวงพ่อไพบูลย์

“ผมว่า ของนี้คงเป็นของของท่าน ควรเป็นของของท่าน จะให้ใครก็มีอันเป็นไปทุกทีเลย”

๖.๕ ขอส่งคืนให้แผ่นดิน

หลวงพ่อเลยบ่นว่า “งั้นของนี้ก็ไม่น่าจะเป็นของสมณะ ควรเป็นสมบัติของแผ่นดิน คืนให้แผ่นดิน ดั่งเดิม”

เมื่อนำกำไลไปขจัดดู สีดำคล้ายทองเหลืองที่เห็นข้างนอกก็จางหายไป กลายเป็นทองคำสุกปลั่ง ท่านให้ศิษย์คนหนึ่งนำไปให้ช่างทองดู ก็ยืนยันกันว่าเป็นทองคำจริง ๆ หนักถึงร้อยกว่าบาท และพลอย หั้วแหวน ๓ เม็ด นั้นก็ล้วนเป็นทับทิมสีแดงน้ำงามทุกเม็ด เป็นสมบัติของแผ่นดินที่ประมาณราคาไม่ได้จริง ๆ

ลูกศิษย์รุ่นหลัง ๆ ใคร่ขอชม หลวงพ่อก็บอกว่า ท่านได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ขณะดำรงพระอิสริยยศเป็น สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ไปแล้ว เมื่อวันเสด็จพระราชดำเนินมาทรงวางศิลาฤกษ์ ศาลาการเปรียญ วัดรัตนวราราม ในวันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๓

สำหรับวิญญูณเจ้าของกำไลแขนนั้น หลังจากที่ท่านรับคืนของจากหลวงปู่เจริญแล้ว ก็มาปรากฏ ร่างและภาพนิมิตทั้งปวงให้ท่านเห็นอีกครั้งหนึ่งเป็นครั้งสุดท้าย ก่อนท่านจะทูลเกล้าฯ ถวาย และบอกเล่า ว่า “ต่อไปนี้คงจะไม่ได้พบกันอีก ขอลาก่อน ท่านหมดสิทธิความเป็นเจ้าของแล้ว”

เชื่อว่า นางคงจะคุ้มครองถวายท่านผู้เป็นเจ้าของพระองค์ใหม่ต่อไป

สมบัติของแผ่นดิน ก็คืนถวายแผ่นดิน

และสำนักปณิธานอันนี้ สมบัติของแผ่นดิน ควรถวายแผ่นดิน

ควรทำถวายแผ่นดิน

จรรโลงพระพุทธศาสนา

ถวายเป็นสมบัติของแผ่นดิน

ก็ดูจะเป็นสำนักปณิธานที่หลวงพ่อดำเนินอยู่ตลอดมา

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วย สมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี
ทรงประกอบพิธียกข่อฟ้าศาลาการเปรียญ วัดรัตนวนาราม วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๓